

Медійна та інформаційна грамотність – головна компетенція сучасного бібліотекаря

25–29 жовтня 2021 р. відбувся Всесвітній тиждень медіа- та інформаційної грамотності, який проходив під гаслом «Media and Information Literacy for the public good – Медійна та інформаційна грамотність для суспільного блага». Українські бібліотеки як амбасадори цифрової грамотності долучилися до цієї важливої міжнародної ініціативи, взявши активну участь в організації та проведенні промоційних кампаній, масових заходів з означеної тематики. Так, 26 жовтня 2021 р. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського Національної академії педагогічних наук України (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) у рамках Всесвітнього тижня медійної та інформаційної грамотності 2021 р. провела Всеукраїнський вебінар-практикум для фахівців освітянських бібліотек «Бути медіаграмотним: десять ключових компетентностей».

Відкрила захід завідувачка відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **І. Хемчян**. Вона передала вітання учасникам зібрання від директора ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, докторки педагогічних наук, професорки, чл.-кореспондентки НАПН України **Л. Д. Березовської**, наголосила на важливості заходу з підвищення професійної компетентності фахівців освітянських бібліотек. Доповідачка зауважила, що вперше Всесвітній тиждень медійної та інформаційної грамотності було проведено восени 2012 р. за ініціативи ЮНЕСКО, за сприяння Альянсу цивілізацій ООН, Міжнародної університетської мережі з медійної та інформаційної грамотності й міжкультурного діалогу. За задумом організаторів, це свято покликане об'єднати активістів з різних країн, які вважають медійну, інформаційну грамотність дієвим засобом активізації міжкультурного діалогу. Зважаючи на важливість проблеми, освітянські бібліотеки мають активніше просувати медіа- та інформаційну грамотність (далі МІГ) задля подолання розривів у доступі до інформації та якісної освіти, що помітно збільшилися останнім часом через пандемію.

З доповіддю «Від інформаційної культури – до медіаграмотності» виступила доцентка кафедри освітнього лідерства ІППО Київського університету ім. Бориса Грінченка, наукова співробітниця відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, кандидатка педагогічних наук **О. Матвійчук**. Вона зупинилася на актуальних питаннях розвитку критичного мислення, формування ключових навичок медійно-інформаційної грамотності. Було зацентровано увагу на ухваленій Президією Національної академії педагогічних наук України у 2016 р. новій редакції Концепції впровадження медіа-

освіти в Україні. У документі, зокрема, зазначається, що медіа- та інформаційна грамотність – це «складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідні знання, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують». Концепція ґрунтується на загальних правах людини і розглядається як основна умова того, щоб окремі особи, громади, цілі нації користувалися правом на свободу вираження та правом доступу до інформації. Головними компетенціями інформаційно грамотної людини, наголосила доповідачка, є пошук, перевірка (оцінка), аналіз, систематизація, передавання інформації, використання комп'ютерних технологій для задоволення власних інформаційних потреб, вміння ефективно вирішувати освітні та професійні завдання. За Концепцією ЮНЕСКО, медійно-інформаційна грамотність поєднує в собі три взаємопов'язані комплекси компетенцій: інформаційну грамотність як вміння знаходити, аналізувати та використовувати інформацію; медіаграмотність – здатність отримувати доступ до медіа, аналізувати та оцінювати медіаповідомлення, створювати контент для самовираження та спілкування; технологічну, або цифрову грамотність, що передбачає вміння користуватися сучасними інформаційними технологіями та програмним забезпеченням з урахуванням усіх можливостей, які сьогодні надає інформаційний прогрес. На завершення доповідачка наголосила: у системі національної освіти бібліотеки відіграють важливу роль у просуванні медійно-інформаційної грамотності, вони стають територією знань та розвитку навичок, які допомагають учасникам освітнього процесу орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі.

Головна бібліотекарка відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **А. Рубан** у своїй доповіді «Медіаосвіта та медіокультура в Україні» ознайомила учасників заходу з ресурсами, актуальною інформацією, розміщеними на офіційній сторінці Всесвітнього тижня медійної та інформаційної грамотності (<https://en.unesco.org/commemorations/globalmilweek>), а саме, ініціативами ЮНЕСКО щодо проведення цього тижня, нагородами за медійну та інформаційну грамотність, порядком денним тематичної конференції, запланованої на 25–29 жовтня, умовами реєстрації заходів на карті глобального тижня МІГ 2021 р. тощо. Доповідачка відзначила, що ЮНЕСКО приділяє велику увагу формуванню у молоді навичок медійної та інформаційної грамотності. Починаючи з 2016 р. організацією надається спеціальна платформа для проведення Форуму під час щорічного Всесвітнього тижня медійної та інформаційної грамотності, який покликаний активізувати участь юнаків і дівчат у програмах, ініціативах та заходах щодо МІГ, а також залучити молодь до створення і поширення знань, ресурсів МІГ як лідерів та наставників. Свій виступ А. Рубан супроводжувала віртуальною презентацією, в якій було представлено інформаційні ресурси українського сегмента

Інтернету з медійної та інформаційної грамотності. Доповідачка відзначила, що найновішим, актуальнішим, ресурсом сьогодні є Національний проєкт із медіа грамотності «Фільтр» (<https://filter.mkp.gov.ua/>), який заснований Міністерством культури та інформаційної політики України у 2021 р. Головна ідея проєкту – об'єднати зусилля держави, громадських організацій та медіаспільноти задля піднесення рівня медіаграмотності українців. На платформі проєкту зібрано корисні матеріали для всіх, хто прагне зробити медіаграмотність своєю життєвою навичкою.

Модератор заходу І. Хемчян доповнила виступ А. Рубан, зазначивши, що для шкільних бібліотекарів буде особливо цікавим розділ «Медіаосвіта», який складатиметься з п'яти тематичних кейсів (учителям та учням, батькам, викладачам та студентам, журналістам, для всіх). У кейсі «Учителям та учням» можна знайти курси з медіаграмотності для дітей від GOOGLE. Програма включає навчальні ігри, які допомагають дітям розпізнавати дезінформацію – фейкові URL-адреси та заголовки новин, що вводять користувачів в оману, Діти будуть вчитися розуміти різницю між джерелами, котрі заслуговують довіри та джерелами з дезінформацією тощо. Стане у нагоді мультимедійний посібник «МедіаДрайвер», який містить текстову інформацію про різні типи медіа, інфографіку, відео, мультфільми. Що важливо, наголосила доповідачка, тут присутній ігровий елемент у вигляді тестів, проходження яких дає змогу отримати «Посвідчення медіа-драйвера» – водія, котрий добре орієнтується у складних лабіринтах світу медіа.

До кейсу «Батькам» входить курс для батьків з орієнтації в інформаційному медіапросторі. Він викладений у формі лекцій та історій, які зручно розповідати дітям, навчаючи їх фільтрувати інформаційний вплив та менше сприймати шкідливий контент. Тут представлено метощоденник з інформаційної грамотності, інтернет-безпеки та змістовного дозвілля, а також ігри, квести з медіаграмотності, подкасти на дотичні теми та багато іншого корисного матеріалу.

Готуючись до Всесвітнього тижня медіа та інформаційної грамотності Національний проєкт із медіаграмотності «Фільтр» організував зустріч за участю представників медіа, міжнародних і громадських організацій. Заступник міністра культури та інформаційної політики **Т. Шевченко** та очільниця проєкту **В. Ковтун** розповіли про заплановані заходи у рамках Всесвітнього тижня медіа та інформаційної грамотності, зокрема, про спільний телевізійний проєкт із Суспільним: флешмоб *#яфільтрую*, серію онлайн-дискусій «Медіаграмотність та освіта, медіа, бізнес», про запуск національного конкурсу «Репортер» у співпраці з UNICEF і Шведським посольством, публікацію тулкіту з медіаграмотності для шкіл від Шведського інституту на сайті «Фільтра». Важливо й те, що 9 вересня 2021 р. Міністр культури та інформаційної політики О. Ткаченко і Міністр освіти і науки України С. Шкарлет домовилися про співпрацю у рамках Національного проєкту з медіаграмотності «Фільтр». Підписаний ними Меморандум передбачає спільні заходи щодо піднесення інфомедійної грамотності українців. Серед домовленостей варто виокремити: популяризацію офіційної онлайн-платформи «Фільтру»: сприяння запуску та проведенню національного конкурсу

«Репортер» для учнів 9–11 класів; підтримку в інтеграції освітніх матеріалів від Шведського інституту з елементами критичного мислення в освітні програми та навчальні предмети.

Після огляду ресурсів, розміщених на сайті проєкту «Фільтр», **А. Рубан** ознайомила учасників вебінару з ресурсами сайтів «Медіапсихологія. Медіаосвіта» лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, Академії української преси, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Національної бібліотеки України для дітей. Також доповідачка зробила огляд матеріалів, представлених у тематичних рубриках своєї віртуальної презентації («Стан медіаосвіти в Україні», «Медійна та інформаційна грамотність учнів і батьків», «Медійна та інформаційна грамотність студентів», «Медійна та інформаційна грамотність педагогів і бібліотекарів», «Посібники, навчальні програми, плани занять з формування медійної та інформаційної грамотності»). З презентацією «Медіаосвіта та медіокультура України» можна ознайомитися на вебсайті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (<http://dnpb.gov.ua/ua/?events=29800>).

Підбиваючи підсумки, **І. Хемчян** наголосила, що бібліотеки – важливі суб'єкти медійно-інформаційної освіти, формальної та неформальної. Вони набули значного досвіду з просування культури споживання інформації, активно працюючи у цьому напрямі зі своїми користувачами. Участь освітянських бібліотек у Всесвітньому тижні медіа- та інформаційної грамотності – чудова нагода продемонструвати внесок своєї бібліотеки у розбудову медійно- та інформаційно грамотного суспільства, довести, що бібліотеки – важливі агенти змін у цій царині. Для всіх бібліотекарів, зацікавлених у популяризації своєї діяльності у цьому напрямі, на порталі проєкту розміщено інтерактивну мапу ініціатив, яку можна наповнити власним контентом. Було висловлено сподівання, що всі учасники вебінару візьмуть на озброєння напрацювання, якими щиро поділилися учасники заходу, а також скористаються актуальними інформаційними ресурсами, розміщеними на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського (сторінка «На допомогу професійній самоосвіті», рубрика «Інформаційна та медіаграмотність» (<http://dnpb.gov.ua/ua/на-допомогу-професійній-самоосвіті/інформаційна-та-медіаграмотність/>)).

Ірина Хемчян,

завідувачка відділу

Державної науково-педагогічної бібліотеки України

імені В. О. Сухомлинського

Олена Гончаренко,

наукова співробітниця

Державної науково-педагогічної бібліотеки України

імені В. О. Сухомлинського